

Az újjáalakuló Budapest

Írta: Preisich Gábor, Budapest főépítész

A Városi Tanács és az Építőművész Szövetség által Budapest városrendezési tervéről két héttel ezelőtt megtartott vita minden eddiginél nagyobb mértékben irányította rá Budapest lakosságának figyelmét a városrendezés kérdésére. Nem csupán azok, akik az ankéton jelen voltak, de azok is, akik az ankétról szóló újságközleményeket olvasták, nagyrészt megértették, hogy itt nem valami élettől elvonatkoztatott tervezgetésekről, nem légvárák építéséről van szó, hanem fővárosunk jövőjéről. Ezt bizonyítja az a számos levél is, amely az utóbbi napokban Budapest városrendezési kérdéseivel kapcsolatban a Városi Tanács címére érkezett.

Városrendezésünk feladata, hogy biztosítsa a lakosság szükségleteinek maximális kielégítését, mindazokét a szükségleteket, amelyeket a város egész lakossága egyre fokozódó mértékben támaszt lakása, munkahelye, közlekedése, pihenési lehetőségei iránt. De a szocialista városépítésnek nem csupán a közvetlen anyagi szükségleteket kell kielégítenie. Olyan várost kell alkotnia, amely megjelenésével, külső képével, tereinek, útvonalainak monumentalitásával, egységes építészeti kompozíciójával kifejezésre juttatja a szocializmus építése korszakának nagyvonalúságát. Nemcsak használható, gazdaságos, jól működő várost kell kialakítanunk, egyidejűleg szép várost kell terveznünk. Ez a két fogalom, a gazdaságosság és szépség fogalma nem áll egymással ellentétben. E két követelésnek egymással összhangban való kielégítése a körülmények és a fejlődés gondos mérlegelését igénylő feladat. A szocialista városrendezési tudomány, amelynek megalapítója maga Sztálin volt, amikor Moszkva városrendezési tervezése irányelveit lefektette, a legnagyobb mértékben elítéli az olyan »városrendezést«, amely légvárakat épít; évszázados távlatokban megvalósítandó ideális városról ábrándozik. A szocialista városépítés a várost növekvő organizmusnak tekinti, ahol a tervezés feladata, hogy ezt a növekedést a lakosság tényleges szükségleteinek megfelelően a fejlődés irányába vezesse.

Ezért nincs igaza a Budapesti Városi Tanácshoz írt egyik levél írójának, aki helytelennek tart minden »építőművészeti tervezést« addig, amíg »még nincs elegendő hajlékuk az embereknek, sokan al- és társbérletben szenvednek, kínlódnak«. Igaza lenne akkor, ha nem éppen a kormányprogramm tette volna a városépítés legfőbb, legfontosabb feladatává új lakások ezreinek építését, ha nem kezdtük volna meg a nagyarányú lakásépítést Újpesten, Angyalföldön, Zuglóban, Erzsébeten és a városnak még sok más területén. Ez a lakásépítés éppen azt a célt szolgálja, hogy döntő módon megjavuljanak Budapest lakásviszonyai, ugyanúgy, amint közlekedési terveink fő célja a lakosság közlekedési nehézségeinek kiküszöbölése, a parkosítási tervéke, a dolgozók üdülésének biztosítása, a közintézményellátással kapcsolatos tervéke pedig, hogy legyen Budapesten a lakosság igényeinek megfelelően elegendő iskola, óvoda, bölcsőde, üzlet és más közintézmény. Városrendezésünk legfőbb feladata, hogy megszüntesse mindazokat a hiányokat, amelyeket más nagyvárosokhoz hasonlóan, a tervszerűtlen, csak a profit érdekeit néző kapitalista városfejlesztés hagyott Budapestre.

A városépítés feladata azonban ezekkel nem merül ki. A szocialista városrendezőtől azt is megköveteljük, hogy olyan várost alkosson, amely szép, barátságos megjelenésével a város lakosainak derűs ott-

hona, amely a lakásoknak munkahelyeknek, hivatali épületeknek a dolgozók városába megnövekedett eszmei jelentőségét külső megjelenésében kifejezésre juttatja. A szocialista város tervezése, amint az az ankét egyik felszólalója leírta, szegyezte: »alkotó művész munka.« Ennek léptéke hatalmas. A városrendező építőművész ma már nemcsak egyes házakat, még csak nem is egyes tereket, útszakaszokat tervez, hanem az egész város egységes, nagy művészeti egységnek fogja fel, amelynek az egyes térsorozatok, útszakaszok önmagukban is művészeti együttest alkotó szerves részei.

A városépítészeti ankét elsősorban éppen ezzel a kérdéssel, a város építészeti kialakításának problémáival foglalkozott. Alapja a városi Tanács által elkészített általános rendezési tervjavaslat volt. A Városi Tanács az ankét résztvevői számára kiállítás keretében mutatta be azokat a vizsgálati térképeket, rajzokat, amelyek a mai állapot értékeit és hiányosságait feltárják. E vizsgálatok képezték az alapját a tervnek, amely 20-25 éves távlatban mutatja be átépítendő fővárosunkat.

Melyek ennek az átépítésnek leginkább szembetűnő jelei?

Első a város »területfelhasználásának« megváltozó jellege. Ma Budapesten a kapitalista múlt örökségeként még jellemző a lakóterületek és iparüzemek kusza összefonódása, a város bel- és külterületei közötti (például Üllői-út, Kerepesi-út mentén fennálló) nagy, sivár, üres területek, a parkhálózat egyenellen elosztása, a beépítésnek hol egészségétlenül túlszűsült, hol gazdaságtalanul szélszóró volta. Ezzel szemben a városrendezési terv biztosítja az egész városnak egységes, a lakosság igényeinek megfelelő területi felosztását, kijelöli a lakásépítésre, az iparüzemek céljára, a parkhálózat céljára legmegfelelőbb területeket. Természetesen ez nem azt jelenti, mintha a meglévő iparüzemeket jelenlegi helyükről valamilyen »iparüzemi városrészbé« akarnók áttelepíteni. Ilyesmi nem csak gazdaságilag volna irreális, de a szocialista városrendezési elvekkel is ellentézők. A lakóhelynek és a munkahelynek egymáshoz közel, egymással szoros kapcsolatban kell állniuk, az iparüzemek zavaró hatásának megszüntetését kell csupán tervbe vennünk. A lakóterületektől elválasztó parkok kialakításával — ahogy ez Csepelen már meg is kezdődött — füstmentes tüzeléssel, illetőleg távfűtéses folyamatos bevezetésével szép, egészséges, korszerű üzemi épületeket, üzemi utakat kell létesítenünk.

Másik fontos eleme az általános városrendezési tervnek a korszerű közlekedési hálózat és ezen belül az úthálózat kialakításának kérdése. A Városi Tanács terve már tartalmazza a város új bevezető sugárútjainak rendszerét — ezek közül legfontosabb a Sztálin-út külső meghosszabbítása —, valamint a meglévő útvonalhálózat kiegészítését, mint például a Hungária-körút kiszélesítésének javaslatát. Az ankét felszólalói fokozottan ráirányították a figyelmet a körúttrendezés továbbfejlesztésének szükségességére, elsősorban a pesti oldal peremkerületét összekötni hivatott körút jelentőségére, továbbá a belső útvonalhálózat kiegészítésének fontosságára. A javaslatok között szerepel a Madách-út kiépítése, a Baross-utca új nyomvonala helyőzése, a Rotterdami-utca meghosszabbítása és még számos más javaslat, amelynek lehetőségei és szükségessége még igen alapos és részletes vizsgálatot igényel.

Az egész város megjelenését leginkább befolyásoló elemek közé tartozik, a városközpont, a kerületi központok és ezek kapcsolatát biztosító reprezentatív

(Folytatás a 2. oldalon.)

mag
amer
ciak
lésel
Az
ciaor
esély
hads
tól.
a L
pitja
tette
(A
besz
hírel
a fo
látsz
eréll
Suni
kép
Lani
négy
a be
jute
adar
ják
a b
6-án
elfog
lyoz
fogó
meg
A
veze
máb
zása

(A vezércikk folytatása)

útvonalak építészeti kialakítása. Az ankéton felszólalók többségének véleménye az volt, hogy helyes a Városi Tanács tervének az az alap gondolata, hogy a jelenlegi belvárosi terekhez és főútvonalakhoz csatlakozóan az Engels-tér környékén alakítja ki a »városközpont« súlypontját. Már ekkor voltak a vélemények e kialakítás mikéntje tekintetében. Ebben a legtöbb felszólaló nem értett egyet a Városi Tanács javaslatával, illetőleg annak módosítását javasolta. Hangsúlyozták, hogy a világváros-nagyságú Budapest központja nem lehet egy tér, hanem *terek és főútvonalak sorozata*. Szükségesnek tartották a budapesti városközpont szoros kapcsolatát a Dunaparttal, a város meglévő nagy tereivel, forgalmi gócpontjaival. Amennyiben a felszólalók a Nemzeti Színház elhelyezésével foglalkoztak, többségükben nem helyeselték annak az Engels-térre elhelyezését. Minden felszólaló egyetértett azzal, hogy legfontosabb ipari peremkerületeink nagyvárosias jellegű központokat ki kell alakítani és ezeket a város szerkezetébe be kell kapcsolni. Felhívták a figyelmet

arra, hogy már az eddigi fejlődés is kialakított *új centrumokat*, új gócpontokat, amelyeket a tervezésnél fokozottan figyelembe kell venni, tovább kell fejleszteni. Ilyenek a Sztálin-híd hídfői, a Sztálin-tér, a Stadion stb. A külső központok elhelyezésére a sugárutak és a kialakítandó, a peremkerületeket összekötő külső körutak metszéspontjait javasolták azzal, hogy ezek számát mérsékelten kell megállapítani.

A város 20—25 éves távlatának kérdésén felül, amelyet legfőbb vonalában fentiekben változni igyekeztünk, mint konkrét legfontosabb feladat jelölnek az *ütemezés* problémája. Mi az, amit ezekből a nagy feladatokból, a második és harmadik öt éves terv folyamán meg lehet és meg kell valósítanunk; hogyan változik a város arculata 5—10 esztendő alatt, milyen mértékben elégíthetők ki ez alatt az idő alatt a lakosság legfontosabb igényei?

Az ankét részletesen megvitatta a Városi Tanács ütemezési javaslatát. Megállapítást nyert, hogy az ütemezésnek döntő, legfontosabb eleme a *nagyarányú lakásépítés*. Azzal

a több tízezer lakással, amelyeket a második és harmadik öt éves terv folyamán létesíteni fogunk, Budapest lakossága nagy hányadának biztosítható egészséges, korszerű lakás, emellett a város arculata jelentős mértékben meg fog változni.

Az ankéton határozottan kialakult az az álláspont, hogy már legközelebbi feladataink közé tartozik azoknak a nagyarányú *lakónegyedeknek* a megépítése, amelyek legfontosabb sugárarányú főútvonalaink mentén helyezkednek el és egyenként több ezer lakást tartalmaznak. Ilyeneket kell építenünk az Üllői-út, Népliget és Kispeszt közötti szakasznak környékén, a Sztálin-út külső meghosszabbításánál, a Sztálin-híd pesti és budai hídfőjénél, a Lágymányoson, stb.

Ezzel kapcsolatban mód nyílik Budapest Dunapartjainak nagyszabású kiépítésére, Újpesttől egészen a Petőfi-hídig. A második és harmadik 5 éves terv feladatai közé tartozik a legfontosabb peremkerületek, mint például Újpest, Csepel, Kőbánya, nagyvárosi jellegű központjainak kialakítása, nagyszabású lakásépítésekkel, az ehhez kapcsolódó parkokkal, közintézményekkel.

Budapest városközpontjának

teljes kiépítését az ankét résztvevőinek nagyrésze távolabbi feladatnak tekinti. Az első évek nagyszabású lakásépítésével egyidejűleg csupán arról kell gondoskodnunk, hogy a város belsejével és egymással összekötő főútvonalak rendezését megoldjuk, beépítetlen szakaszait beépítsük.

Az ütemezés terve természetesen nem merülhet ki csupán a lakásépítés biztosításával. A lakosság igényeit kielégítő szocialista nagyváros akkor fog csak kialakulni, ha a lakásépítéssel kapcsolatosan, *egyidejűleg* biztosítjuk az új lakóterületek parkjainak, fásított útvonalainak, gyermekjátszótereinek kiépítését, ha egyidejűleg gondoskodunk a területeken az iskolák, óvodák, bölcsődék megépítéséről, az üzlethálózat kialakításáról és gondoskodunk arról, hogy a területek lakóit megfelelő jó tömegközlekedési eszközökkel ellátott közlekedési útvonalak kapcsolják össze a munkahelyekkel.

Csak ilyen módon küszöbölhetjük ki az eddig elkövetett hibákat, hiányosságokat, csak így módon biztosíthatjuk, hogy az átépítendő, újjáalakuló város *mindnyájunk büszkesége* a szocialista Magyarország egészséges és szép fővárosa legyen.